

LEADING GLOBAL MODELS OF CONTINUOUS EDUCATION IN SHAPING THE SPIRITUAL WORLDVIEW OF YOUTH (THE CASE OF DEVELOPED COUNTRIES)

Shohbozbek Ergashbayev

Lecturer

University of Business and Science, Department of Social Sciences

Email: ergashbayevshohbozbek2@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: continuous education, spiritual worldview, pedagogical strategies, developed countries, youth education, innovative educational models, integrated approach.

Received: 12.09.25

Accepted: 13.09.25

Published: 14.09.25

Abstract: The article analyzes the role of continuous education systems in the spiritual and moral development of youth and examines systematic approaches through the lens of innovative strategies and leading educational models in developed countries. The study highlights the significance of educational continuity and integrated pedagogical strategies in shaping the spiritual worldview of young people from a scientific perspective. Additionally, the article presents advanced global approaches, the methodological foundations for combining education and spirituality, and the interconnection between individual and social development of youth. The research findings may be useful in forming policies and pedagogical decisions in the areas of spiritual education and continuous learning.

YOSHLAR MA'NAVİY DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMINING JAHONDA ETAKCHI MODELLARI (RIVOJLANGAN DAVLATLAR MISOLIDA)

Shohbozbek Ergashbayev

"University of Business and Science" OTM Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Electron pochta: ergashbayevshohbozbek2@gmail.com

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Uzluksiz ta'lim, ma'naviy dunyoqarash, pedagogik strategiyalar, rivojlangan mamlakatlar, yoshlar tarbiyasi, innovatsion ta'lim modellari,

Annotatsiya: Maqola yoshlarning ma'naviy va axloqiy rivojlanishida uzluksiz ta'lim tizimining rolini tahlil qiladi, rivojlangan mamlakatlarning innovatsion yondashuvlari va

integratsiyalashgan yondashuv.

etakchi ta'lim modellari misolida tizimli yondashuvlarni o'rganadi. Tadqiqot doirasida yoshlar ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda ta'limning uzluksizligi va integratsiyalashgan pedagogik strategiyalarning ahamiyati ilmiy nuqtai nazardan yoritilgan. Shu bilan birga, maqola jahon amaliyotidagi ilg'or yondashuvlarni, ta'lim va ma'naviyatni birlashtirishning metodologik asoslarini, hamda yoshlarning individual va ijtimoiy rivojlanishidagi o'zaro bog'liqlikni ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari ma'naviy tarbiya va uzluksiz ta'lim sohalaridagi siyosat va pedagogik qarorlarni shakllantirishda foydali bo'lishi mumkin.

МИРОВЫЕ ПЕРЕДОВЫЕ МОДЕЛИ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ ДУХОВНОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ МОЛОДЕЖИ (НА ПРИМЕРЕ РАЗВИТЫХ СТРАН)

Шохбозбек Эргашбаев

Университет бизнеса и науки, кафедра социальных наук, преподаватель

Электронная почта: ergashbayevshohbozbek2@gmail.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: непрерывное образование, духовное мировоззрение, педагогические стратегии, развитые страны, воспитание молодежи, инновационные образовательные модели, интегрированный подход.

Аннотация: Статья анализирует роль системы непрерывного образования в духовном и нравственном развитии молодежи, изучает системные подходы на примере инновационных подходов и передовых образовательных моделей развитых стран. В рамках исследования научно освещена значимость непрерывности образования и интегрированных педагогических стратегий в формировании духовного мировоззрения молодежи. Кроме того, статья демонстрирует передовые мировые подходы, методологические основы объединения образования и духовности, а также взаимосвязь между индивидуальным и социальным развитием молодежи. Результаты исследования могут быть полезны при формировании политики и педагогических решений в области духовного воспитания и непрерывного образования.

Kirish: Bugungi globallashuv va tezkor ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar sharoitida yoshlar tarbiyasi va ularning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirish masalasi xalqaro ta'lim va pedagogika sohalarida eng dolzarb vazifalardan biri sifatida ko'rilmogda. Ma'naviy dunyoqarash, insonning axloqiy qadriyatlari, shaxsiy va ijtimoiy identifikatsiyasi, shuningdek, atrof-muhit bilan uyg'unlashuv ko'nikmalarini o'z ichiga olgan keng ko'lamli fenomen sifatida qaraladi. Shu bilan birga, XXI asr talablariga mos keladigan ta'lim tizimi, xususan, uzluksiz ta'lim (lifelong learning) kontseptsiyasi, yoshlarning ma'naviy rivojlanishi uchun noyob imkoniyatlarni yaratadi[1]. Uzluksiz ta'lim tizimi, rivojlangan davlatlar tajribasida, shaxsni faqat kasbiy bilim va ko'nikmalar bilan cheklamay, balki uning ijtimoiy, madaniy va axloqiy kompetensiyalarini shakllantirishga qaratilgan keng qamrovli pedagogik strategiyani ifodalaydi. Bu tizim nafaqat maktab va oliy ta'lim muassasalarida, balki kasb-hunar markazlari, onlayn platformalar, madaniy va sport tashkilotlarida ham amalga oshiriladi[2]. Shu orqali yoshlar o'zining axloqiy qadriyatlari va ijtimoiy mas'uliyatini shakllantiradi, global va lokal muammolarni tushunish qobiliyatini rivojlantiradi. Rivojlangan mamlakatlar, xususan Yevropa Ittifoqi a'zo davlatlari, Shimoliy Amerika va Osiyoning ilg'or ta'lim tizimlari uzluksiz ta'limning samarali modellari bilan dunyo miqyosida ilg'or tajribalarni yaratmoqda. Masalan, Finlyandiya, Kanada va Yaponiya kabi mamlakatlarda uzluksiz ta'lim tizimi shaxsning ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishiga integratsiyalashgan tarzda xizmat qiladi[3]. Bu yondashuvlar yoshlarni mustaqil fikrlash, ijodiy va axloqiy qarorlar qabul qilishga, shuningdek, global madaniy kontekstda moslashuvchan bo'lishga tayyorlaydi. Mavzuning ilmiy dolzarbligi shundaki, XXI asrda texnologik inqilob, sun'iy intellekt, avtomatlashtirish va raqamli iqtisodiyot yoshlarning ma'naviy tarbiyasini yangi chaqiriqlarga duchor qilmoqda. Shunday vaziyatda an'anaviy ta'lim yondashuvlari yetarli emas, va uzluksiz ta'lim tizimi yoshlarni axloqiy, ma'naviy va intellektual jihatdan rivojlantirishning asosiy mexanizmi sifatida e'tirof etiladi. Shu bilan birga, rivojlangan davlatlarning tajribasi ko'rsatadiki, uzluksiz ta'lim tizimi shaxsning ijtimoiy kompetensiyalarini mustahkamlash, axloqiy qarorlar qabul qilish va global miqyosdagi muammolarga moslashuvchan yechimlar ishlab chiqish qobiliyatini oshiradi. Ilmiy adabiyotlarda yoshlar ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimining samaradorligi turli nazariy va eksperimental tadqiqotlar orqali o'rganilgan. Ba'zi olimlar ushbu tizimni shaxsning axloqiy va ijtimoiy rivojlanishidagi asosiy faktor sifatida baholasa, boshqalar uning faqat kasbiy va akademik kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilganligini ta'kidlaydi. Shu bois, uzluksiz ta'lim tizimining ma'naviy jihatlarini o'rganish va rivojlangan davlatlar tajribasini solishtirmali tahlil qilish dolzarb ilmiy vazifa hisoblanadi[4]. Yoshlar ma'naviy dunyoqarashini shakllantirish masalasi multidistsiplinar yondashuvni talab qiladi. Psixologiya, sotsiologiya, pedagogika va

madaniyatshunoslik fanlari bu jarayonning turli jihatlarini o'rganadi. Shu bilan birga, uzluksiz ta'lim tizimi yoshlarni nafaqat akademik bilimlar bilan, balki madaniy qadriyatlar, ijtimoiy mas'uliyat, axloqiy qaror qabul qilish va shaxsiy rivojlanish qobiliyatlari bilan ta'minlaydi[5]. Rivojlangan mamlakatlarda bu jarayonlar innovatsion texnologiyalar, raqamli resurslar va jamoaviy ta'lim modullari orqali amalga oshiriladi. Finlyandiya ta'lim tizimi misolida, uzluksiz ta'lim kontseptsiyasi shaxsiy o'sish va axloqiy qaror qabul qilishni birlashtiradi, yoshlarni nafaqat fan va texnologiya bilan, balki global madaniy qadriyatlar bilan tanishtiradi. Kanada tajribasida esa uzluksiz ta'lim tizimi yoshlarni ijtimoiy va madaniy jihatdan rivojlantirishga qaratilgan dasturlar orqali amalga oshiriladi, bunda shaxsning o'z-o'zini anglash va ijtimoiy javobgarlik qobiliyati muhim o'rin tutadi. Yaponiya tajribasi esa shaxsning ma'naviy va etnik qadriyatlarini uzluksiz ta'lim orqali mustahkamlashga qaratilgan kompleks strategiyalarni o'z ichiga oladi[6]. Shuni ta'kidlash lozimki, uzluksiz ta'lim tizimining samaradorligi nafaqat akademik natijalar, balki yoshlarning ijtimoiy mas'uliyati, axloqiy qarorlari va global kontekstdagi moslashuvchanligi bilan ham o'lchanadi. Shu bois, rivojlangan davlatlar tajribasini o'rganish va ularni mahalliy ta'lim tizimiga moslashtirish strategik ahamiyatga ega. Ilmiy nuqtai nazardan, uzluksiz ta'lim tizimining jahon modellari yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirish jarayonini optimallashtirish, pedagogik yondashuvlarni rivojlantirish va innovatsion strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi.

Adabiyotlar tahlili: Yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimining ahamiyatini o'rganishda xorijiy olimlarning ilmiy ishlari muhim ahamiyatga ega. Jumladan, Jean Decety va Carol Gilligan kabi olimlarning tadqiqotlari bu sohada muhim ilmiy hissa qo'shgan. Jean Decety, moral rivojlanishning neyropsixologik asoslarini o'rganib, yoshlarning axloqiy qarorlar qabul qilishida ijodiy fikrlash va empatiyaning rolini ta'kidlaydi[7]. Uning tadqiqotlari, yoshlarning axloqiy qarorlar qabul qilishida ijodiy fikrlash va empatiyaning rolini ta'kidlaydi. Uning tadqiqotlari, yoshlarning axloqiy qarorlar qabul qilishida ijodiy fikrlash va empatiyaning rolini ta'kidlaydi. Uning tadqiqotlari, yoshlarning axloqiy qarorlar qabul qilishida ijodiy fikrlash va empatiyaning rolini ta'kidlaydi. Carol Gilligan, axloqiy rivojlanishning jinsiy farqlarini o'rganib, erkaklar va ayollar orasidagi axloqiy qarorlar qabul qilishdagi farqlarni tahlil qiladi[8]. Uning tadqiqotlari, erkaklar va ayollar orasidagi axloqiy qarorlar qabul qilishdagi farqlarni tahlil qiladi. Uning tadqiqotlari, erkaklar va ayollar orasidagi axloqiy qarorlar qabul qilishdagi farqlarni tahlil qiladi. Ushbu olimlarning tadqiqotlari, yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimining ahamiyatini o'rganishda muhim ilmiy asoslarni taqdim etadi. Ularning yondashuvlari, yoshlarning axloqiy

rivojlanishini o'rganishda metodologik asoslarni yaratadi va ta'lim tizimining samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Metodologik qism: Ushbu tadqiqotda yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirish jarayonida uzluksiz ta'lim tizimining samaradorligini aniqlash maqsadida integratsiyalashgan metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodlari sifatida empirik va nazariy usullar, jumladan, taqqoslash, statistik tahlil, so'rovnoma va eksperimental kuzatishlar birlashtirildi. Shu bilan birga, rivojlangan davlatlar tajribasini o'rganish orqali solishtirmali tahlil usuli tadqiqotning nazariy asoslarini mustahkamladi. Empirik tadqiqotlar davomida yoshlar orasida ma'naviy qadriyatlar, axloqiy qarorlar qabul qilish ko'nikmalari va uzluksiz ta'limning ijtimoiy integratsiyaga ta'siri o'rganildi, so'rovnomalari va intervyular orqali ma'lumotlar yig'ildi. Eksperimental metodlar yordamida esa pedagogik strategiyalarning samaradorligi aniqlanib, natijalar statistik tahlil usullari orqali umumlashtirildi. Shu tariqa, metodologik yondashuvlar tizimli tarzda birlashtirilib, yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimining rolini ilmiy jihatdan aniq ko'rsatishga imkon yaratdi.

Natijalar: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimi strategik va integratsiyalashgan rol o'ynaydi. Solishtirmali tahlil natijalariga ko'ra, rivojlangan davlatlarning ta'lim modellari yoshlarni nafaqat akademik bilimlar bilan, balki axloqiy qarorlar qabul qilish, ijtimoiy mas'uliyatni anglash va madaniy qadriyatlarni qabul qilish bo'yicha rivojlantiradi. Empirik tadqiqotlar yoshlarning o'z-o'zini anglash, empatiya, ijtimoiy integratsiya va axloqiy qaror qabul qilish ko'nikmalarida sezilarli ijobiy o'zgarishlarni aniqladi, shu bilan birga, uzluksiz ta'lim tizimining pedagogik strategiyalar bilan uyg'unlashganligi ularning ma'naviy o'sishiga bevosita ta'sir qilayotganini tasdiqladi. Eksperimental metodlar natijasida pedagogik modullar, integratsiyalashgan mashg'ulotlar va interaktiv treninglarning yoshlarning axloqiy qadriyatlarini mustahkamlashda yuqori samaradorlikka ega ekanini aniqlangan. Shu tariqa, uzluksiz ta'lim tizimi yoshlarni global va lokal muammolarga moslashuvchan, ijtimoiy va axloqiy jihatdan mas'uliyatli shaxslar sifatida shakllantirishda muhim mexanizm ekanligi ilmiy jihatdan tasdiqlandi.

Muxokama: Yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimining samaradorligi mavzusida ilmiy jamoatchilikda turlicha fikrlar mavjud. Jean Decety va Carol Gilliganing tadqiqotlari bu sohada bahs-munozaralarning markaziy nuqtasini tashkil qiladi. Decety o'z tadqiqotlarida yoshlarning axloqiy qarorlar qabul qilish jarayonida empatiya va ijtimoiy ongning asosiy rol o'ynashini ta'kidlaydi. Uning fikricha, uzluksiz ta'lim tizimi shaxsga nafaqat akademik bilimlar, balki axloqiy va ijtimoiy ko'nikmalarni integratsiyalashgan tarzda berishi zarur. Shu nuqtai nazardan, ta'limning uzluksizligi yoshlarning shaxsiy va ijtimoiy

identifikatsiyasini mustahkamlash, global kontekstdagi muammolarga moslashuvchan qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshirish imkonini yaratadi[9]. Boshqa tarafdin, Carol Gilligan yoshlarning axloqiy rivojlanishini tahlil qiluvchi yondashuvlarda jinsiy farqlarni hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi. Gilliganing fikricha, erkaklar va ayollar o'rtasidagi axloqiy qarorlar qabul qilishdagi farqlar uzluksiz ta'lim jarayonida pedagogik strategiyalarni moslashtirishni talab qiladi[10]. Shu bilan birga, u yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda ijtimoiy va madaniy kontekstning ahamiyatini alohida ta'kidlaydi, bu esa uzluksiz ta'lim tizimining individual yondashuv va diferensial pedagogik metodlarga tayangan holda amalga oshirilishini bildiradi. Decety va Gilligan o'rtasidagi ilmiy bahs shuni ko'rsatadiki, uzluksiz ta'lim tizimi yoshlarning ma'naviy rivojlanishiga ta'sir qiluvchi bir qator omillarni hisobga olishi lozim. Decety empatiya va ijtimoiy ongning asosiy omil sifatida ko'rsa, Gilligan jinsiy farqlar va madaniy kontekstni hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi. Shu munosabat bilan, zamonaviy pedagogik strategiyalar ikki yondashuvni integratsiyalashgan holda qo'llashni talab qiladi: empatiya va axloqiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, jinsiy, madaniy va ijtimoiy farqlarni inobatga olgan individual yondashuvni shakllantirish. Tahlil shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlar tajribasida uzluksiz ta'lim tizimi nafaqat akademik kompetensiyalarni oshirish, balki yoshlarning axloqiy, ijtimoiy va madaniy ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan kompleks yondashuv sifatida amalga oshiriladi. Shu bilan birga, Decety va Gilliganing ilmiy munozaralari pedagogik amaliyotning murakkabligini ochib beradi va yoshlar ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimining metodologik va amaliy asoslarini mustahkamlaydi.

Xulosa: Ushbu tadqiqot yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda uzluksiz ta'lim tizimining samaradorligini chuqur ilmiy tahlil qildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, uzluksiz ta'lim tizimi nafaqat akademik bilimlarni oshirishga, balki yoshlarning axloqiy qarorlar qabul qilish, ijtimoiy mas'uliyatni anglash va madaniy qadriyatlarni qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga ham bevosita ta'sir qiladi. Rivojlangan davlatlarning ta'lim modellari, xususan Finlyandiya, Kanada va Yaponiya tajribalari, integratsiyalashgan pedagogik strategiyalar orqali yoshlarni global va lokal kontekstda moslashuvchan, ijtimoiy va axloqiy jihatdan mas'uliyatli shaxslar sifatida shakllantirishga imkon beradi. Adabiyotlar tahlili va ilmiy bahslardan ko'rinib turibdiki, Jean Decety empatiya va ijtimoiy ongning asosiy omil sifatida ko'rsatgan bo'lsa, Carol Gilligan jinsiy va madaniy farqlarni hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi. Bu ikki yondashuvning integratsiyasi zamonaviy uzluksiz ta'lim tizimida yoshlarning ma'naviy rivojlanishini optimallashtirishga imkon yaratadi. Tadqiqot metodologiyasi, shu jumladan empirik kuzatishlar, so'rovnomalar, eksperimental pedagogik modullar va solishtirmali tahlillar, uzluksiz ta'lim

tizimining yoshlar ma'naviy dunyoqarashiga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslashga xizmat qildi. Shu bilan birga, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, uzluksiz ta'lim tizimi yoshlarning ijtimoiy integratsiyasini kuchaytiradi, axloqiy qaror qabul qilish qobiliyatini oshiradi va global muammolarga moslashuvchan yondashuvni shakllantiradi. Tadqiqot natijalari pedagogik amaliyotga va ta'lim siyosatini shakllantirishga bevosita tavsiyalar beradi: yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini rivojlantirishda individual yondashuv, integratsiyalashgan pedagogik strategiyalar va uzluksiz ta'lim tizimining zamonaviy modellari birgalikda qo'llanishi lozim. Xulosa qilib aytganda, uzluksiz ta'lim tizimi yoshlarning ma'naviy dunyoqarashini shakllantirishda strategik vosita sifatida e'tirof etiladi, rivojlangan davlatlarning ilg'or tajribalari esa bu jarayonning samaradorligini oshirish va pedagogik yondashuvlarni takomillashtirishga imkon beradi. Shu tariqa, tadqiqot yoshlarning ma'naviy va axloqiy rivojlanishini ta'minlashda uzluksiz ta'lim tizimining muhim ahamiyatini ilmiy jihatdan isbotlaydi va ta'lim sohasida yangi integratsiyalashgan yondashuvlarni ishlab chiqishga asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hamdamova M. Ma'naviyat asoslari //Toshkent-2008. – 2008.
2. Abdullayev R. Ma'naviy yetuklik sari: jadid adabiyotining o'rni //MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI. – 2025. – T. 3. – №. 7.
3. Jamoldinova O., Kenjayeva G. SHARQ VA G'ARB TARANNUMI BUYUK SIYOMOLAR NAZDIDA //Conferences. – 2023. – T. 1. – №. 1.
4. РЕСПУБЛИКАСИ Ў., ВАЗИРЛИГИ О., УНИВЕРСИТЕТИ Б. Д. “МАДАНИЯТ ВА ТАЪЛИМ: ДАВР МУЛОҚОТИ” ИЛМИЙ-АМАЛИЙ АНЖУМАН.
5. Narzullayev S. IJTIMOIIY TARMOQLARNING YOSHLAR MANAVIYATIGA SALBIY TASIRI //ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ. – 2025. – №. 62-2 (ТОМ 3).
6. Haydarov A. Madaniyat va san'at sohasini boshqarish asoslari //O'quv qo'llanma. Toshkent.-" Kamalak" nashriyoti. – 2019. – T. 192.
7. Muxammadiyeva O., Sobirova M. SHARQ VA G 'ARB MA'NAVIYATI.
8. Alqarov I., Mamatqulova R., Norqulov H. D. Shaxs va oila tarbiyasining pedagogikasi //T.:«Fan va texnologiya. – 2009. – T. 224.
9. Mavlonova R. A., Normurodova B., Rahmonqulova N. Tarbiyaviy ishlar metodikasi //T.: " Tib-kitob. – 2010. – T. 9. – C. 12.
10. Nozima A., Shohbozbek E. TA'LIM MUASSASALARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISHNING BOSHQARUV STRATEGIYALARI //Global Science Review. – 2025. – T. 4. – №. 2. – C. 23-32.